УДК 657.6

Ю.В. Вашай, О.О. Дорошенко
Національний університет водного господарства та природокористування

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ВПЛИВ СИСТЕМИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

© Вашай Ю.В., Дорошенко О.О., 2014

Проаналізовано місце економічної безпеки в структурі національної, а також її внутрішню структуру. З'ясовано вплив системи бухгалтерського обліку як інформаційного забезпечення управління державними фінансами на фінансову безпеку – складову економічної безпеки держави. Наведено перелік індикаторів бюджетної безпеки та доведено, що інформаційне забезпечення управління державними фінансами має опосередкований вплив на кожен із вказаних індикаторів. Окреслено напрямки модернізації державних фінансів та системи бухгалтерського обліку. Визначено, яким чином вони можуть бути пов'язані зі станом економічної безпеки. Досліджено вимоги міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі до інформації, що надається у фінансових звітах. Розглянуто вимоги до інформації, регламентовані вітчизняними нормативно-правовими актами. З'ясовано відмінності у вітчизняних та зарубіжних підходах до інформації, що має міститись у фінансових звітах щодо виконання кошторисів та бюджетів.

Ключові слова: економічна безпека, бухгалтерський облік, державні фінанси, інформаційне забезпечення, державний сектор.

Yu.V. Vashay, O.O. Doroshenko
National University of Water Management and Natural Resources Use

ECONOMIC SECURITY: THE INFLUENCE OF ACCOUNT SUPPORT OF PUBLIC FINANCE MANAGEMENT

© Vashay Yu.V., Doroshenko O.O., 2014

The place of economic security in the structure of national security is analyzed. Its internal structure is analyzed in the article. The influence of accounting as an information providing of management of public finances to financial security as a part of economic security. The list of indicators of fiscal security is presented. The author proved that information support of public finance management has an indirect impact on each of these indicators. The directions of modernization of public finance and accounting systems are shown. The author determines how they can be related to the state of economic security.The requirements of international accounting standards in the public sector to the information provided in the financial statements are investigated. The information requirements, regulated by national regulatory acts are considered. The author shows the differences between domestic and foreign approaches to information that is contained in the financial statements on the execution of estimates and budgets.

Key words: economic security, accounting, public finance, information, public sector.

Постановка проблеми. Складне економічне становище, в якому опинилась Україна внаслідок розгортання воєнно-політичних подій, обвал національної валюти, деформація промислової інфраструктури східного регіону, інші дестабілізуючі фактори в сукупності становлять

неймовірно високу загрозу економічній безпеці держави. У цьому ракурсі важливим є кожен елемент складної системи національної економіки.

Сьогодні стан економічної системи держави багато в чому підтримують міжнародні організації – головним чином за рахунок надання міжнародних кредитів. Пріоритетним напрямком зовнішньополітичної діяльності є ратифікація угоди з ЄС. Співпраця з міжнародними організаціями ставить перед Україною низку вимог, серед яких – прозорість фінансових потоків. Саме така вимога стосується оновлення системи бухгалтерського обліку державних фінансів, над чим на сучасному етапі інтенсивно працює Міністерство фінансів України.

У сучасних умовах інформація, надання якої забезпечується системою бухгалтерського обліку за її окремими складовими, є ключовим фактором. Чітка регламентація бухгалтерського обліку, його здатність формувати аналітичні показники, є актуальним для достовірного та прозорого інформаційного забезпечення управління державними фінансами. У цьому аспекті адаптація національних стандартів України до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі дасть змогу уніфікувати інформаційне забезпечення державних фінансів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти бухгалтерського обліку та аналізу в державному секторі, модернізації бухгалтерського обліку та його гармонізації із міжнародними стандартами висвітлено у працях таких зарубіжних дослідників, як М.Ф. Ван Бреда, К. Друрі, М.Р. Метьюс, Г. Мюллер, М.Х.Б. Перера, Я.В. Соколов, Е.С. Хендріксен, а також вітчизняних вчених – Т. Єфименко, Є. Калюги, О. Канцурова, С. Левицької, Л. Ловінської, С. Свірко, Н. Сушко, О. Чечуліної, І. Чумакової. Проте динамічні зміни економічних умов як на національному рівні, так і в міжнародному середовищі, зумовлюють необхіднсть поглибленого наукового аналізу можливостей адаптації національних стандартів до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі задля забезпечення прозорості державних фінансів і підтримки достатнього рівня економічної безпеки.

Метою статті є дослідження впливу національної системи бухгалтерського обліку на стан економічної безпеки держави та аналіз можливостей адаптації національних стандартів до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі на основі вивчення європейського досвіду формування обліково-аналітичного забезпечення управління державними фінансами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки національна безпека не буде досягнута без існування адекватних економічних умов, економічна складова, разом з іншими складовими національної безпеки, має вагоме значення.

Уся історія України, від здобуття незалежності, засвідчує, що дотримання економічної безпеки є одним із головних пріоритетів розвитку української держави і суспільства.

Зважаючи на те, що економічна безпека є складною системою, яка має свою структуру, її досліджують за окремими складовими, які доцільно об’єднати у дві великі групи – безпеку реального сектору та фінансову безпеку.

У Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України під фінансовою безпекою розуміється стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. Фінансова безпека, своєю чергою, має такі складові: банківська безпека; безпека небанківського фінансового сектору; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека [1].

Важливою складовою фінансової безпеки є бюджетна безпека – це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції [1].

Серед індикаторів бюджетної безпеки Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [1] визначені такі:

1) відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків;

2) дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП;

3) рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків;

4) відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків.

Дотримання необхідних критичних значень вказаних індикаторів є результатом зваженої економічної політики держави. Проте адекватне управління державними фінансами є неможливим без достовірного інформаційного забезпечення.

У цьому контексті варто також зазначити, що однією із необхідних умов підтримки економічної безпеки є ефективне використання коштів, отриманих як позики Світового банку, МВФ та інших кредиторів. Дотримання національних інтересів має бути основою політичного та економічного співробітництва із міжнародними організаціями.

К.О. Рибальченко задля дотримання цієї умови пропонує:

1) розробку та впровадження середньо- та довгострокових державних програм соціально-економічного розвитку з обґрунтуванням критеріїв залучення зовнішніх ресурсів;

2) ініціювання проектів національного розвитку, під які доцільно залучати зовнішню фінансову підтримку;

3) удосконалення державного управління, зокрема управління державними фінансами;

4) покращення умов підприємництва та розвитку конкуренції як умови стійкого економічного зростання;

5) зменшення соціальних та екологічних ризиків [2].

Наведені заходи, однак, не будуть реалізовані, якщо система державних фінансів використовуватиме нерелевантну та недостовірну інформацію про стан використання бюджетних коштів. Щоб запобігти цьому, Кабінет Міністрів України розробив Стратегію розвитку системи управління державними фінансами, затверджену розпорядженням КМУ від 1 серпня 2013 р. № 774-р. [3].

До складових системи управління державними фінансами, розвиток яких забезпечуватиметься відповідно до Стратегії [3], належать:

- податкова система;
- середньострокове бюджетне прогнозування, середньострокове бюджетне планування, програмно-цільовий метод, стратегічне планування на рівні міністерств, інших головних розпорядників бюджетних коштів;
- управління ліквідністю державних фінансів та державним боргом;
- квазіфіскальні операції;
- система бухгалтерського обліку в державному секторі;
- система державних закупівель;
- державні інвестиції;
- державний внутрішній фінансовий контроль;
- незалежний зовнішній фінансовий контроль;
- протидія корупції;
- доступ громадськості до інформації з питань бюджету.

Кожна зі складових системи управління державними фінансами, визначених Стратегією, певним чином впливатиме на індикатори бюджетної безпеки, а отже, і на її інтегральний рівень.

Модернізація системи бухгалтерського обліку в державному секторі, системи державних закупівель, державних інвестицій, державного внутрішнього фінансового контролю, незалежного зовнішнього фінансового контролю, протидія корупції, доступ громадськості до інформації з питань бюджету дасть змогу підвищити рівень прозорості та законності використання бюджетних коштів, зменшити обсяги нецільового, незаконного використання коштів, що також, без сумніву, позитивно вплине на основні показники бюджетної безпеки.

Активна взаємодія України зі світовими фінансовими організаціями зумовлює необхідність виконання певних вимог, серед яких приведення відповідно до міжнародних стандартів інформації про стан виконання бюджетів. Такими стандартами є Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі (International Public Sector Accounting Standards (IPSAS)). Вони є рекомендаційними, проте слугують основою для формування національних стандартів обліку в кожній окремій країні.

Загальна мета фінансової звітності в державному секторі – забезпечення корисною інформацією для прийняття рішень і забезпечення соціальної та економічної відповідальності за використання ресурсів.

У зв'язку з цим застосування положень Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі є фундаментальною основою для формування адекватного обліково-інформаційного забезпечення управління державними фінансами в Україні.

Мета міжнародних стандартів фінансового обліку та звітності в державному секторі – представлення точної та об'єктивної інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки на рівні різних державних і міжнародних організацій. Це дасть змогу забезпечити отримання стандартизованої та зіставної інформації про діяльність усіх організацій державного сектору. У результаті громадськості буде доступна повніша інформація не тільки про фінансові наслідки прийнятих політичних рішень, а й про фінансове становище країни [4].

Треба зазначити, що існують індикатори економічної безпеки, на які опосередковано впливають суб'єктивні чинники – чинники, що залежать від знань, умінь та ефективності роботи працівників різних сфер діяльності.

Поряд із заходами, що сприятимуть покращенню структурних пропорцій промислового виробництва, управління фінансовими ресурсами, вважаємо важливим напрямком підтримки економічної безпеки сприяння формуванню та ефективному використанню людського капіталу. Розширене відтворення людського капіталу забезпечується низкою економічних, соціальних, інституціональних, екологічних чинників. Важливе значення має: загальний рівень економічного розвитку країни; рівень життя населення; фінансування освіти, охорони здоров'я, культури та якісний стан закладів, які працюють у цих галузях; розвиток соціального законодавства; потреба виробництва у працівниках з високим рівнем людського капіталу та інші чинники [5, с. 41–42]. Ці чинники істотно впливають і на систему інформаційного забезпечення державних фінансів, оскільки людський фактор по-своєму впливає на всі стадії виконання бюджету. З метою мінімізації такого впливу інформаційне подання має бути чітко регламентованим. Тому загальна мета фінансової звітності в державному секторі – забезпечення корисною інформацією для прийняття рішень і забезпечення відповідальності за використання ресурсів (рис. 1).

Розглянемо, які вимоги до інформації регламентовані вітчизняними нормативно-правовими актами.

Прийняті відповідно до Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки [7] Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС) регламентують облік за різними об'єктами і відповідають у переважній частині міжнародним стандартам. Порівняно з чинною практикою бюджетного обліку внесено низку вагомих змін, які суттєво впливатимуть на розкриття облікової інформації. Новий склад фінансової звітності, нові методологічні засади визнання, оцінки та класифікації активів, пасивів, доходів та витрат установи є причиною трансформації традиційних об'єктів бюджетного обліку.

На виконання стратегії розроблено також План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі для обліку виконання бюджетів та кошторисів розпорядників бюджетних коштів, що дасть змогу забезпечити прозорість облікових процесів, складання звітності та отримання інформації про фінансові операції, які здійснюються у державному секторі.

Рис. 1. Необхідні властивості інформації згідно з МСБОДС [6]

За НП(С)БОДС 101 "Подання фінансової звітності", фінансова звітність у державному секторі забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

– джерел надходжень коштів та напрямів їх використання;
– результатів діяльності з погляду ефективності та досягнень мети діяльності;
– дотримання фінансової дисципліни суб'єктом державного сектору;
– цільового використання бюджетних коштів;
– оцінки якості управління;
– оцінки здатності своєчасно виконувати свої зобов'язання;
– придбання, продажу та володіння цінними паперами;
– участі в капіталі підприємств;
– рівня ресурсів, потрібних для продовження діяльності, ресурсів, які можуть виникнути внаслідок продовження діяльності, а також відповідних ризиків та невизначеностей [8].

У цьому ж Положенні зазначено якісні характеристики фінансових звітів суб'єктів державного сектору – дохідливість, доречність, порівнянність, достовірність. Як бачимо, відсутні акценти на своєчасність та суттєвість, що мають надзвичайно важливе значення у сучасних умовах.

Висновки. За умови вдалої реалізації Стратегії розвитку системи управління державними фінансами та Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі, вдасться підвищити рівень бюджетної безпеки, а отже, і рівень економічної безпеки загалом. У сучасних умовах необхідності жорсткої економії бюджетних коштів, окремі заходи, які потребують додаткового фінансування, можуть бути відтерміновані. Проте прискорення інтеграції України до ЄС ставить нові завдання перед вітчизняним урядом, тому окреслене коло заходів є надзвичайно важливим і актуальним в умовах сьогодення.

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm. 2. Рибальченко К. О. Вдосконалення механізмів співпраці України із Світовим банком / К. О. Рибальченко // Економіка та підприємництво. – 2010. – № 24. – С. 91–99. 3. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами: розпорядження КМУ від 1 серпня 2013 р. № 774-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80. 4. Разъяснение международных стандартов бухгалтерского учета в государственном секторе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ey.com/RU/ru/Newsroom/News-releases/Press-

Release---2009-10-05. 5. Антонюк В.П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку / В. П. Антонюк: монографія / НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2007. – 348 с. 6. IPSAS Financial statements секторе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.unicef.org/. 7. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 № 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=888-2007-%F0. 8. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі: наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1629. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua.

УДК 657

О.С. Височан
Національний університет “Львівська політехніка”

ТУРИЗМ ЯК СИСТЕМА

© Височан О.С., 2014

Досліджено найвідоміші в світовій практиці моделі системи туризму. Розроблено власну модель економічної інформаційної системи туризму (ЕІСТ) та охарактеризовано її елементи і взаємозв’язки між ними.

Ключові слова: туризм, система, турист, туристична індустрія.

O. Vysochan
Lviv Polytechnic National University

TOURISM AS A SYSTEM

© Vysochan O., 2014

Understanding tourism as a systemic phenomenon is connected with the necessity of structuring the totality of its economic elements and relationships among them to solve basic problems that exist in the tourism sector today. A systematic approach is key to the effective management of tourism at all levels.

In the work highlighted two main objectives: to explore the most famous in the world practice of economic system model of tourism; to develop its own model of economic information systems tourism (EIST) and describe its elements and the relationships between them. To do this, the article outlines the basic system model of tourism, which will provide a scientific basis for further research in the field of modeling of tourism as a global socio-cultural phenomenon and tourism from an economic point of view. In particular, models of tourism system such authors: C.A. Gunn, N. Leiper, M.J. Lamont, T. Tkachenko, R. Prosser, R.C. Mill&A.M. Morrison, A. Holden, C. Kaspar, A. Alexandrova, M.L. Miller&J. Auyong, J. Wall&E. Mathieson, V. Gerasymenko.

In the author’s model of the tourism system used cybernetic approach to management with allocation of direct and inverse relations of subject and object management, as well as studying the effects of individual elements on the functioning of the system as a whole.

The basis of the presented model are three elements:

– the tourism industry as a set of production and non-production enterprises and organizations that provide comprehensive travel demand: accommodation, catering, transport companies, tour operators and agents, tourist information and tourdesk, associations, etc.;